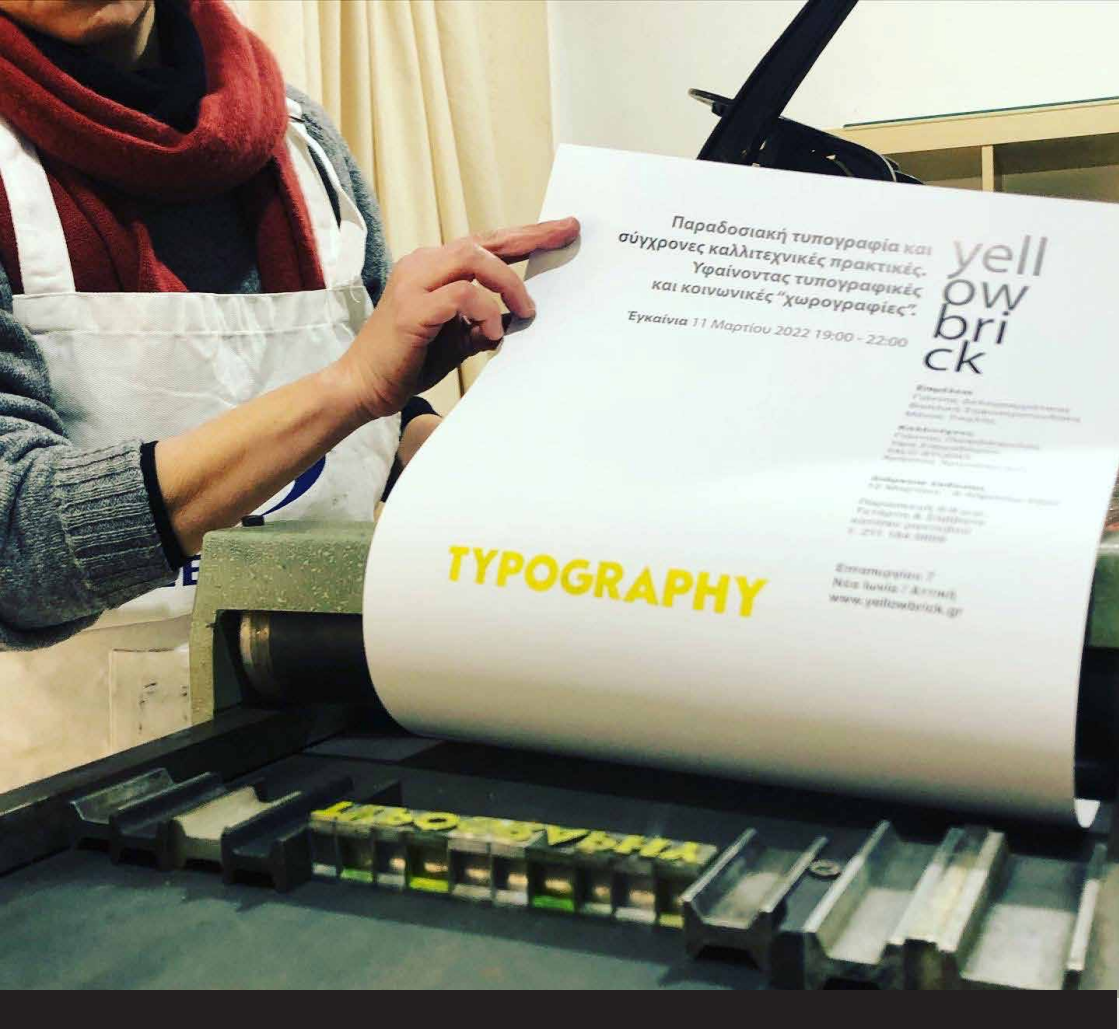

31 STEP

Παραδοσιακή τυπογραφία και σύγχρονες
καλλιτεχνικές πρακτικές. Υφαίνοντας
τυπογραφικές και κοινωνικές "χωρογραφίες".
| Traditional typography and contemporary
artistic practices. Weaving typographic and
social "chorographies".

2021 - 2022

Nea Ionia/ Athens

STEP 31 Παραδοσιακή τυπογραφία και σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές. Υφαίνοντας τυπογραφικές και κοινωνικές “χωρογραφίες”. | Traditional typography and contemporary artistic practices. Weaving typographic and social “chorographies”.

Συνεπιμέλεια: Γιάννης Δελαγραμμάτικας, Βασιλική Σηφοστρατουδάκη, Μάνος Τσιχλής

Η τυπωμένη σελίδα ως αντικείμενο. Η γραφή ως φιλοδοξία. Το βιβλίο ως μνήμη. Η λέξη ως υποθήκη. Κι ένας κόσμος χτισμένος από τόμους. Μια παράδοση γεωγραφία. Τόποι μακρινοί ή απροσδόκητα οικείοι. Υπάρχοντες. Επινοημένοι. Τόποι κλεισμένοι σε αφηγήσεις. Ακόμη, τόποι γνώριμοι, γεννέθλιοι ή άλλοι απλώς ακουστοί: Erewhon, Tlon, Uqbar, Orbis Tertius, Αθήνα, Williamstown, Μτσεנסκ. Και μετά, τόποι αποτυπωμένοι σε κολοφώνες. Τόποι φιλοξενίας τυπογραφείων ή εκδοτών. Οδοί και αριθμοί. Βιβλιοδέτες, έμποροι, στοιχειοθέτες. Ιστορικά ονόματα και νεοφανείς διευθύνσεις.

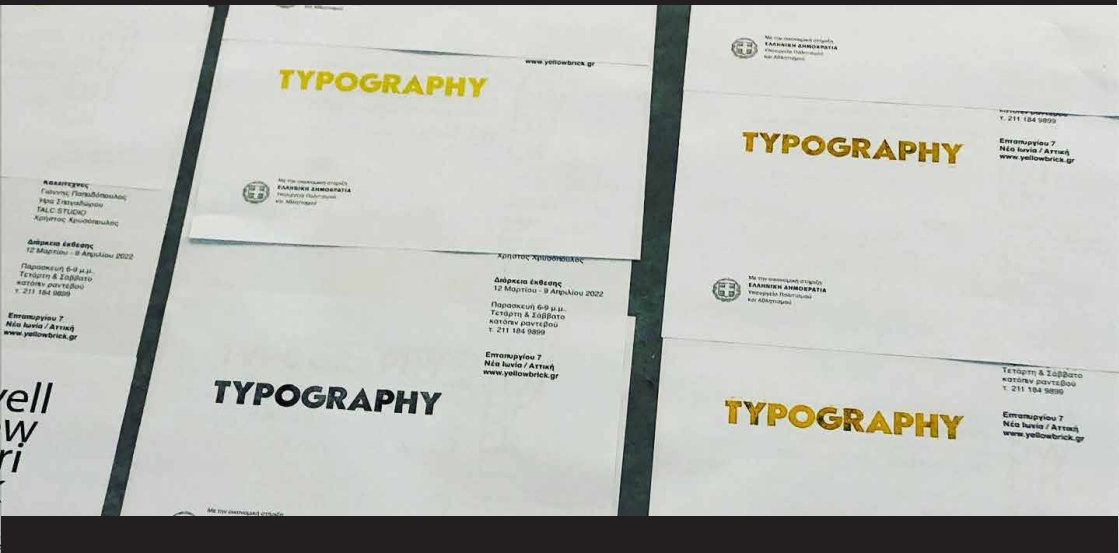
Το Yellow Brick υλοποιεί το πρότζεκτ “Παραδοσιακή τυπογραφία και σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές. Υφαίνοντας τυπογραφικές και κοινωνικές “χωρογραφίες”. Το πρότζεκτ αποτελεί ένα ερευνητικό πρόγραμμα που επιχειρεί να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο της παραδοσιακής τυπογραφίας και των πρακτικών της στην σημερινή εποχή, δίνοντας ιδιαίτερο βάρος στην σχέση της με την σύγχρονη καλλιτεχνική παραγωγή.

Curation: Giannis Delagrammatikas, Vasiliki Sifostatoudaki, Manos Tsiichlis

A printed page as an object. Writing as an ambition. A book as a memory. Words as a mortgage. And a world built of volumes. A paradoxical geography. Distant places or unexpectedly familiar. Existing. Invented. Places enclosed in narratives. Also, familiar places , birthplaces, or others just heard: Erewhon, Tlon, Uqbar, Orbis Tertius, Athens, Williamstown, Mtsensk. And then, places imprinted on colophones. Places for hosting printing houses or publishers. Streets and numbers. Bookbinders, merchants, typesetters. Historical names and new addresses.

“Traditional typography and contemporary artistic practices. Weaving typographic and social “choreographies”” The project is a research program that will attempt to redefine the role of traditional typography and its practices in the present era, giving special weight to its relationship with contemporary art production.

Με τη χορηγία και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Under the auspices of and sponsored by the Ministry of Culture and Sports.

Η τυπωμένη σελίδα ως αντικείμενο. Η γραφή ως φιλοδοξία. Το βιβλίο ως μνήμη. Η λέξη ως υποθήκη. Κι ένας κόσμος χτισμένος από τόμους. Μια παράδοση γεωγραφία. Τόποι μακρινοί ή απροσδόκητα οικείοι. Υπάρχοντες. Επινοημένοι. Τόποι κλεισμένοι σε αφηγήσεις. Ακόμη, τόποι γνώριμοι, γεννέθλιοι ή άλλοι απλώς ακουστοί: Erewhon, Plon, Uqbar, Orbis Tertius, Αθήνα, Williamstown, Μτσεσκ. Και μετά, τόποι αποτυπωμένοι σε κολοφάνες. Τόποι φιλοξενίας τυπογραφείων ή εκδοτών. Οδοί και αριθμοί. Βιβλιοδέτες, έμποροι, στοιχειοθέτες. Ιστορικά ονόματα και νεοφανείς διευθύνσεις.

Νιώθοντας υπέροχα, κατέβηκα κι εξαργύρωσα ένα τράβελερς τσεκ στο σταθμό του Βορρά, περπάτησα χαρούμενα απ' το Μπουλβάρ ντε Μαγκεντά μέχρι την Πλας ντε λα Ρεπουμπλικ, και πιο πέρα, κόβοντας δρόμο απ' τα στενάκια. Νύχτα τώρα, στο Μπουλβάρ ντε Τεμπλ και στην Αβενύ Βολταίρ (κρυφοκοιτάζω μέσα από παράθυρα μυστηριών εστιατορίων, που θυμίζουν τον Μπρετόν), συνέχεια στο Μπουλβάρ Μπομαρσαί, όπου φανταζόμουν ότι θα βλεπα τη σκοτεινή φυλακή της Βαστίλλης, δεν ήξερα καν ότι την είχαν κρεμάσει το 1789 και ρώτησα έναν τόπο: «Où est la vieille prison de la Revolution?». Πάτησε τα γέλια και μου είπε ότι υπήρχαν μερικά υπολείμματα στο σταθμό του υπόγειου¹.

Κατόπιν μια άλλη γεωγραφία. Αποτυπωμένη σε εξώφυλλα και χαρτιά. Τόπος κόκκινων εξώφυλλων με τυπογραφικά κοσμήματα. Τόπος σελίδων *chapois* των 100, των 120 γραμμάρων... Τόπος πλαστικοποιημένων εξώφυλλων με έγχρωμες φωτογραφίες και τόπος δερματοδέτων τόμων με κουβερτούρα ή χωρίς. Άλλες γεωγραφίες, άπειροι τόποι. Τόπος γραμματοσειρών και τύπων χαρτιού. Τόπος απλών Λειψίας των δώδεκα στιγμών, τόπος Times των εννέα, Garamond των δεκαπέντε. Συγγενείς τόποι χαρτιών Bristol, χαρτιών Conqueror. Τόποι υδατογραφημένοι, τόποι άκοποι, περφορέ, διπλωμένοι. Τόποι βιβλιοδεσίας. Τόπος κολλημένων τετραδίων. Τόπος ραμμένων τετραδίων. Τόπος ελεύθερων δεκαεξασελιδίων. Κοσμογραφία τυπωμένου χαρτιού.

Ήταν τέσσερις το πρωί όταν ο Ντεγκραέλ τελείωσε την ανάγνωση του «Ταξιδιού μέσα στο χειμώνα». Είχε εντοπίσει καμιά τριανταριά δάνεια σ' αυτό. Σίγουρα θα υπήρχαν και άλλα. Θα 'λεγε κανείς πως το βιβλίο του Ουγκό Βερνιέ δεν ήταν παρά ένα θανασιτό ανθολόγιο ποιητών του τέλους του 19ου αιώνα, μια εξωφρενική κουρελού τάσεων και ρυθμών εκείνης της εποχής, ένα μωσαϊκό που κάθε σχεδόν ψηφίδα του ήταν το έργο ενός άλλου. Δεν είχε όμως καλά καλά αρχίσει να φαντάζεται αυτόν τον άγνωστο συγγραφέα που αντλούσε από ξένα βιβλία το ίδιο το υλικό των κειμένων τους, στην προσπάθειά του να φέρει σε πέρας το αξιοθαύμαστο πλην όμως ακατανόητο έργο του, και ο Ντεγκραέλ ένιωσε να γεννιέται μέσα του μια θεοπάλαβη υποψία: θυμήθηκε ότι όταν είχε τραβήξει από το ράφι του το βιβλίο, είχε μηχανικά σημειώσει την ημερομηνία της έκδοσής του, φυσιολογικό αντανακλαστικό ενός νεαρού ερευνητή που δεν καταπαίνεται ποτέ μ' ένα έργο χωρίς να καταγράψει τα βιβλιογραφικά

δεδομένα του. Μπορεί να γελούταν, αλλά είχε την εντύπωση ότι διάβασε: 1864. Το επαλήθευσε, ενώ η καρδιά του πήγαινε να σπάσει. Είχε διαβάσει σωστά: αυτό σήμαινε ότι ο Βερνιέ είχε «κραυγάσει» ένα στίχο του Μαλαρμέ δυο χρόνια πριν από τον ίδιο τον ποιητή, είχε λεηλατήσει τον Βερλέν δέκα χρόνια προτού εκδοθούν οι «Ξεχασμένες Αριέτες» του, ότι είχε γράψει Γουστάβο Καν σχεδόν ένα τέταρτο του αιώνα πριν απ' αυτόν: αυτό σήμαινε πως ο Λοτρεαμόν, ο Ζερμέν Νουβό, ο Ρεμπό, ο Κορμπιέρ και αρκετοί άλλοι δεν ήταν παρά οι αντιγραφείς ενός μεγαλοφυή και παραγνωρισμένου ποιητή ο οποίος, σ' ένα μοναδικό έργο, είχε κατορθώσει να συγκεντρώσει την ουσία από την οποία έμελλε να τροφοδοτηθούν τρεις ή τέσσερις γενιές συγγραφέων μετά απ' αυτόν.²

Κόσμοι ονομάτων, κόσμοι συγγραφέων. Άλλοι κόσμοι, παράλληλοι. Κόσμοι χρονικά επάλληλοι και άλλοι τεμνόμενοι. Ημερολόγια από χρονολογίες έκδοσης (Αθήνα 1880, Πράγα 1913, Βουκουρέστι 1963). Κόσμος αστηρά καθορισμένος σε χρόνους αφηγήσεων. Απογειωμένος χρόνος πέρα από νόμους

Γιατί χάθηκε η ηδονή της βραδύτητας; Α, πού είναι οι παλιοί αργόσχολοι; Πού είναι αυτοί οι φυγόπονοι ήρωες των λαϊκών τραγουδιών, αυτοί οι πλάνητες που χαζεύουν από μύλο σε μύλο και κοιμούνται στο ύπαιθρο; Άραγε χάθηκαν μαζί με τους χωματόδρομους, μαζί με τα λιβάδια και τα ξέφωτα, μαζί με τη φύση; Μια τρέχικη παρομοία δίνει τον ορισμό της γλοιακίας απραξίας τους με μια μεταφορά: κοιτάζουν τα παράθυρα του καλού Θεού³.

Χρόνος ελεύθερος σε παρελθόν και μέλλον. Με δυσκίνητο παρόν. Και δίπλα του ένας άλλος χρόνος. Ένας άλλος χάρτης. Ημερολόγια με χρόνους απόκτησης (*Τόμος Α. Sir Thomas Browne, Religio Medici, Everyman's Library*. 1931. Λονδίνο 14/12/91). Και χρόνοι ανάγνωσης. Χρόνοι μακρινοί ή σύντομοι. Χρόνοι αφιερώσεων. Χρόνοι με τόπους και ονόματα. (*Directions. Στην Diane. Αθήνα, Οκτώβριος 1999*) Κυκλικός χρόνος, συστηματικότητες και τακτικές επανεμφανίσεις. Η καθημερινή στήλη στα φιλολογικά. Η μηνιαία επιθεώρηση, τα ετήσια αφιερώματα. Οι εκθέσεις. Κυκλική εποχική συνάντηση. Ακριβής. Φθινόπωρο. Ή ίσως καθυστερημένο καλοκαίρι. Έκκεντρο σύμπαν. Ένας χάρτης τρόπων.

«Δεν υπάρχει στον κόσμο αυτόν ανθρώπινο πλάσμα ικανό να πει το ποιος είναι. Κανείς δεν ξέρει τι ήρθε να κάνει σ' αυτόν τον κόσμο, σε τι ανταποκρίνονται οι πράξεις του, τα αισθήματά του, οι σκέψεις του, ούτε ποιο είναι το αληθινό του όνομα, το άφθαρτό του Όνομα στα μητρώα του Φωτός... Η Ιστορία είναι σαν ένα τεράστιο εγκαρυσμαστικό κείμενο, όπου τα ιώτα και οι τελείες αξίζουν όσο και τα σταχτήρα ή και ολόκληρα κεφαλαία, αλλά που η σημασία και των μεν, και των δε, είναι απροσδιόριστη και απόλυτα κρυφή» (L' Ame de Napoleon, 1912). Ο κόσμος, κατά τον Mallarme, υπάρχει μόνο και μόνο για ένα βιβλίο. Κατά τον Bloy, είμαστε εδάφια, λόγια ή γράμματα ενός βιβλίου μαγικού, και το

¹ Jack Kerouac, *Μοναχικός Ταξιδιώτης*, Μετ. Γ. Τασσόπουλος, Πλέθρον, 1996.

² George Peres, *Ταξίδι μέσα στο Χειμώνα*, Μετ. Ι. Κυριακοπούλου, Χατζηνικολής, 1993.

³ Milan Kundera, *Η Βραδύτητα*, Μετ. Σ. Βελέντζας, Εστία, 1996.

αέναο από βιβλίο είναι το μόνο πράγμα που υπάρχει στον κόσμο: για την ακρίβεια, είναι ο κόσμος⁴.

Τρόπος απόκτησης. Αγορά, δανεισμός, κλοπή, γραφή. Τρόπος ανάγνωσης. Προσεκτική, γραμμή προς γραμμή, κάτω από τη λάμπα του γραφείου. Ανάμεσα σε φωνές και θορύβους του δρόμου. Ανάμεσα σε βιαστικά κοιτάγματα στα δυλανά τραπέζια και στον μεσημεριάντικο ουρανό. Στο υπαίθριο καφενερείο. Προσπαθώντας να κρατηθεί όρθιος ή να κρατήσει τη ματιά του στη σωστή αράδα, αφηφώντας τα τραντάγματα του λεωφορείου. Η τα περιοδικά χτυπήματα του τρένου.

Το τρένο κολάει στον αέρα σε ύψος τρία-τέσσερα πατώματα. Η ατμομηχανή που έβγαζε καπνός, τώρα έχει αντικατασταθεί με μια μηχανή καθαρή που δεν φτύνει καπνός και αμύδς. Το τρένο καταβαίνει κάτω απ' τη γη. Για ένα τέταρτο της ώρας κάτω από τα πόδια σας ξεχωρίζουν ακόμα οι καγκλωλοί φράγτες του αριστοκρατικού Παρκ-Άβενιου, που 'ναι πνιγμένο στην πρασινάδα. Σε λίγο παίρνει τέλος κι αυτό και για μισή ώρα διασχίζουμε την υπόγεια πόλη με τις χιλιάδες καμάρες και τα μάρμα τούνελ, που χαρακάνονται απ' τις αστραφτερές ράγες της. Το κάθε βουητό, ο κάθε χτύπος, το κάθε σφύριγμα αντηχεί δω μέσα πολύ τραβηγμένα. Οι άσπρες αστραφτερές ράγες αλλάζουν χρώματα, καθώς αλλάζουν οι σηματοδότες, και γίνονται πότε κίτρινες, πότε κόκκινες και πότε πράσινες. Μέσα σ' ένα χάος πνιγμένο στις καμάρες κινείται προς όλες τις κατευθύνσεις ένα πλήθος από τρένα που δείχνει σα να 'χει χάσει τα λογικά του. Λένε πως οι ρώσοι μετανάστες που έρχονταν εδώ απ' τον ήσυχο Καναδά, όταν πρωτοπερνούσαν από τότo δω το χάος κοιτούσαν απ' τα παράθυρα παραξενεμένοι και στη συνέχεια έβαζαν κάτι φωνές γεμάτες φόβο και υστερία⁵.

Τρόπος αποθήκευσης. Όρθια στο ράφι, με τις ράγες όλες ζυγισμένες. Κατά ύψος ή χρώμα. Η ακόμα γυρισμένες για να διαβάζονται όλες από τα αριστερά. Αφημένοι τόμοι στο κομοδίνο. Πλαγιασμένα το ένα πάνω στο άλλο, με τις ράγες εναλλάξ δεξιά κι αριστερά για να μη γέρνει η στοιβία. Στριμωγμένα πλάι – πλάι στο συρτάρι, με τους σελιδοδείκτες αφημένους στην πρώτη σελίδα. Ιδρύματα. Βιβλιοθήκη, σχολείο, νοσοκομείο, πανεπιστήμιο, στρατόπεδο, θέατρο.

Η γνωριμία του Χέρμαν Μέλβιλ με το αριστούργημα του Ρόμπερτ Μπέρτον «Η ανατομία της μελαγχολίας», μοιάζει με ιστορία βγαλμένη από βιβλίο. Στο σπίτι των Μέλβιλ υπήρχε μια εξαιρετική βιβλιοθήκη και από τα αγαπημένα βιβλία του Άλαν Μέλβιλ (πατέρα του Χέρμαν), ήταν ο τόμος με αποσπάσματα από την Ανατομία υπό τον τίτλο: «Μελαγχολία - Από την προδιάθεση και τη συνήθεια, στο ερωτικό πάθος και την επίδραση της θρησκείας. Εκ της Ανατομίας της Μελαγχολίας του Ρόμπερτ Μπέρτον» (Melancholy - As It Proceeds from the Disposition and Habit, the Passion of Love, and the Influence of Religion. Drawn from Robert Burton's Anatomy of Melancholy). Είχε εκδοθεί στο Λονδίνο το 1801. Το 1825 οι Μέλβιλ πέρασαν μια δραματική οικονομική κρίση, που οδήγησε

⁴ Jorge Luis Borges, Διερευνησεις - Για τη Λατρεία των Βιβλίων, Μετ. Δ. Καλοκόρης, Ύψιλον, 1990.

⁵ Vladimir Vladimirovich Mayakovsky, Πώς ανακάλυψα την Αμερική, Μετ. Ν. Παπανδρέου, Σύγχρονη Εποχή, 1987.

στη χρεοκοπία της οικογενειακής εμπορικής επιχείρησης και, λίγα χρόνια αργότερα, στον θάνατο του Άλαν Μέλβιλ. Εκείνη την περίοδο το βιβλίο πωλήθηκε σε κάποιον πλειστηριασμό στη Νέα Υόρκη μαζί με άλλα περιουσιακά στοιχεία. Εντούτοις παρέμεινε χαραγμένο στη μνήμη του εικοσιοκτάχρονου Χέρμαν, ο οποίος στις 10 Απριλίου 1847 αγόρασε ένα αντίστοιχο από το παλαιοβιβλιοπωλείο «Gowan's» στη Νέα Υόρκη⁶. Πέρασαν αρκετά χρόνια ώστόσο ο Άλαν Μέλβιλ ο νεότερος (ο μεγαλύτερος αδερφός, που είχε πάρει το όνομα του πατέρα) πρόσεξε το βιβλίο στη βιβλιοθήκη του Χέρμαν και τραβώντας τον τόμο από το ράφι έδειξε στον αδερφό του την ιδιότητα υπογραφή του πατέρα τους. Ο Χέρμαν Μέλβιλ είχε εν αγνοία του αγοράσει το ίδιο εκείνο βιβλίο που ξεφύλλιζε ως παιδί στην πατρική βιβλιοθήκη⁷.

Τρόποι απόλειας. Άτυχος δανεισμός. Κλοπή. Ανεξήγητη εξαφάνιση. Καταστροφή από πρωινή βροχή στο πάρκο του Bath. Το ξέγασε στο τραπέζι. Στο κάθισμα του νυχτερινού λεωφορείου. Στο έδρανο του αμφιθέατρου 13 στη Φιλοσοφική. Αργή, μακρόσυρτη διάβρωση από υγρασία και νυχτόβια ζωύφια. Τρόποι απόκτησης, ομάδα Π: Πεταμένο στα σκουπίδια από κατεδαφισμένη πολυκατοικία. Αφημένο στο πεζούλι του αulόγυρου της εκκλησίας. «Τιμής Ένεκεν» με αφιέρωση του συγγραφέα, μέσω ταχυδρομείου. Δωρεάν διανομή. Καρότσι πλανόδιου μικροπωλητή. Παλιατζίδικο. Antikvariat σε δρομιά της Πράγας. Συνοδευτικό λογοτεχνικού περιοδικού, κουπόνι εφημερίδας. Χάνεις νευρικά το μικροσκοπικό τομίδιο κάτω απ' την μπλούζα με μια αστραπιαία κίνηση και βγαίνεις με γρήγορα βήματα κοιτώντας επίμονα την έξοδο.

Ο εγκληματίας παράγει μια εντύπωση, εν μέρει ηθική, εν μέρει τραγική, ανολόγως, κι έτσι προσφέρει μια «κηρυξεία» στη διακίνηση των ηθικών και αισθητικών συκνήσεων του κοινού. Δεν παράγει μόνο συγγράμματα ποινικού δικαίου, ούτε απλά τους ποινικούς κώδικες και τους νομοθέτες, παράγει και τέχνη, ωραία λογοτεχνία, μνηστορήματα, ακόμη και τραγωδίες, όπως αποδεικνύουν όχι μόνο η «Ενοχή» του Mullner και οι «Ληστές» του Schiller αλλά και αυτός ο «Οιδίπους» και ο «Ριχάρδος ο Τρίτος»⁸.

Τρόπος πρώτης γνωριμίας. Σύσταση από φίλη. Σύσταση από φίλη που το διάβασε ή δεν το διάβασε. Που άκουσε γι' αυτό ή διάβασε ή απλά το τράβηξε από το ράφι του βιβλιοπωλείου. Ή γοητεύτηκε απ' το εξώφυλλο ή ξεγελάστηκε απ' τον τίτλο ή μόνο η τμή ήταν χαμηλή. Ή ακόμη υποχρεώθηκε γιατί πρέπει να εξεταστεί σ' αυτό ή να το μεταφράσει ή να το πουλήσει ή να γράψει γι' αυτό, ή να το απαγγείλει μπροστά σε κοινό, ή να υποκριθεί ένα πρόσωπο απ' την πλοκή, ή να του βάλει μουσική, ή να το βραβεύσει, ή να το δέσει, ή να το πετάξει στην πυρά. Κι αφού βρωθούν, αφού αποκτηθούν, μα ίσως πριν ακόμα διαβαστούν, θα ενταχθούν σε κατατάξεις.

⁶ Το βιβλιοπωλείο Gowan's βρισκόταν στο αριθμό 115 της οδού Nassau, στη γωνία με την οδό Liberty και έφερε την επιγραφή: Gowan's Antiquarian Bookstore, William Gowan, Proprietor and Dealer. Σε αυτό το βιβλιοπωλείο ο Μέλβιλ ξεφύλλιζε παλαιές εκδόσεις και συναντιόταν με συναδέλφους του συγγραφέα, ένας εκ των οποίων ήταν και ο Έντγκαρ Άλαν Πόε. Οι δυο τους είχαν κοινό γνωστό τον διαβόητο τότε επιμελητή Ρούφους Γουίλμोट Γκρίσβολτ (Rufus Wilnot Griswold).

⁷ Χρήστος Χρυσόπουλος, «Ο τριπλός διαιμελισμός - Οι σχέσεις ανάμεσα στον Μπέρτελντον του Χέρμαν Μέλβιλ και στην Ανατομία της μελαγχολίας του Ρόμπερτ Μπέρτον», Athens Review of Books, τ.23, Νοέμβριος 2011.

⁸ Karl Marx, Εγκώμιο του Εγκλήματος, Μετ. Τ. Μυστοράκη, Άγρα, 1986.

Σε καθέναν απ' τους τείχους κάθε εξαγώνου αναλογούν πέντε ερμάρια, κάθε ερμάριο χωράει τριάντα δύο βιβλία ομοιόμορφου σχήματος, κάθε βιβλίο έχει τετρακόσιες δέκα σελίδες, κάθε σελίδα σαράντα στίχους, κάθε στίχος γύρω στα ογδόντα μαύρα στοιχεία. Γράμματα επίσης υπάρχουν στη ράχη κάθε βιβλίου, όμως, τα γράμματα αυτά δεν προμηνύουν ούτε δίνουν ενδείξεις γι' αυτά που θα πουν οι σελίδες. Ξέρω πως, κάποτε, αυτή η ασυνάφεια αποτελούσε μυστήριο. Πριν συνοψίσω τη λύση του (που η ανακάλυψή της, παρά τις τραγικές προεκτάσεις της, είναι ίσως το κεφαλαίοδες γεγονός της Ιστορίας), επιθυμώ να υπενθυμίσω κάποια αξιώματα⁹.

Ομάδες και οικογένειες. Κατάταξεις αλφαβητικές κατά τίτλο και συγγραφέα. Θεματικές ομαδοποιήσεις ή σε χρονολογική σειρά έκδοσης, συγγραφής ή απόκτησης. Τα πολυσέλιδα χώρια από τα ολιγόφυλλα. Σχήμα 8^ο και σχήμα φυλλαδίου. Άδετα και δεμένα. Ξερόγλωσσα. Μεταφρασμένα. Λογοτεχνία, πρόζα, ποίηση, θέατρο, επιστήμες, τέχνη, διάφορα. Κατάταξη σύμφωνα με γνωμίες που άρχισαν ή τέλειωσαν στις σελίδες ή ακόμα και μόνο στο εξώφυλλο. Κοινή, μοιρασμένη ανάγνωση στο κρεβάτι. Διαβάζει πιο αργά κι ενώ έχω ήδη διαβάσει την τελευταία πρόταση της σελίδας, γυρνώ πάλι και πάλι στην τελευταία λέξη. Πόσο απομένει ακόμα να διαβάσει; Κοιτώ τα μάτια που ταλαντώνονται και υπολογίζω τις παραγράφους. Χωρισμοί, συναντήσεις, συμπτώσεις, αποχαιρετισμοί, εξομολογήσεις. Πλησιάσματα.

*Ξαπλώνονται στο χορτάρι. Η Κάριν ζύνει το τσίμπημα του κουνουπιού. Ο άνεμος είναι χλιαρός και γλυκός. Ο Μίνους περνά το χέρι του στα κοντά του μαλλιά. Αρκετή ώρα μελετούν σοβαρά τη λατινική γραμματική. Ενεστώς και παρατατικός, υποτακτική, προθέσεις, προτάσεις δευτερεύουσες εξαρτώμενες από ένα ρήμα στον απλό μέλλοντα σε ωρισμένες προτάσεις της οριστικής. Η σχετική υποτακτική έχει αντικαταστήσει την οριστική για να δείξει ότι η φράση αναφέρεται σε μια συζήτηση, σε μια γνώμη, σε μια σκέψη. *Affirmo me facturum esse ut possim*: Βεβαιώνω ότι θα κάνω όσο καλύτερα μπορέσω. Και οι δυο χασιμοριώνται, προχωρούν με δυσκολία, βοηθά ο ένας τον άλλο, γυρίζουν στα πίσω κεφάλαια, κοιτάζουν μαζί το βιβλίο, κουνούν το κεφάλι, χασιμοριώνται, ξαπλώνουν ανάσκελα στο χορτάρι, κάθονται: τίποτε, ο χρόνος δεν περνά γρήγορα, και η καλοκαιριάτικη συννεφιασμένη μέρα τους τολγεί γλυκά. Αν μία δευτερεύουσα πρόταση εξαρτάται από μία άλλη, ο ενεστώς της υποτακτικής υπονοεί τη συμφωνία του κυρίου χρόνου στις προτάσεις που είναι τοποθετημένες πριν από αυτήν, αλλά οι διαφορετικοί χρόνοι υπονοούν την ιστορική συμφωνία του χρόνου¹⁰.*

Γνωριμίες τυπικές και άλλες μύχιες. Ο βιβλιοπώλης, ο βιβλιοδέτης, ο υπάλληλος του βιβλιοπωλείου, ο γραμματέας της βιβλιοθήκης. Τόποι συνάντησης και βιβλιοφιλικές συγγένειες. Χειραφίεις στο καφενείο με τον τελευταίο τίτλο περασμένο κάτω απ' την αριστερή μασχάλη. Απόψεις και διαφωνίες. Υπαιτιγμοί, κρυφές φιλοδοξίες, φαντασιώσεις, έχθρες και αντιπάθειες. Ζωή με βιβλία. Τοπογραφίες μελάνης.

⁹ Jorge Luis Borges, *Μυθοπλασίες - Η Βιβλιοθήκη της Βαβέλ*, Μετ. Α. Κυριακίδης, Ύψιλον, 1990.

¹⁰ Ingmar Bergman, *Η Τριλογία της Σιωπής*, Μετ. Ρ. Σόκου, Γαλαξίας, ά.χ.

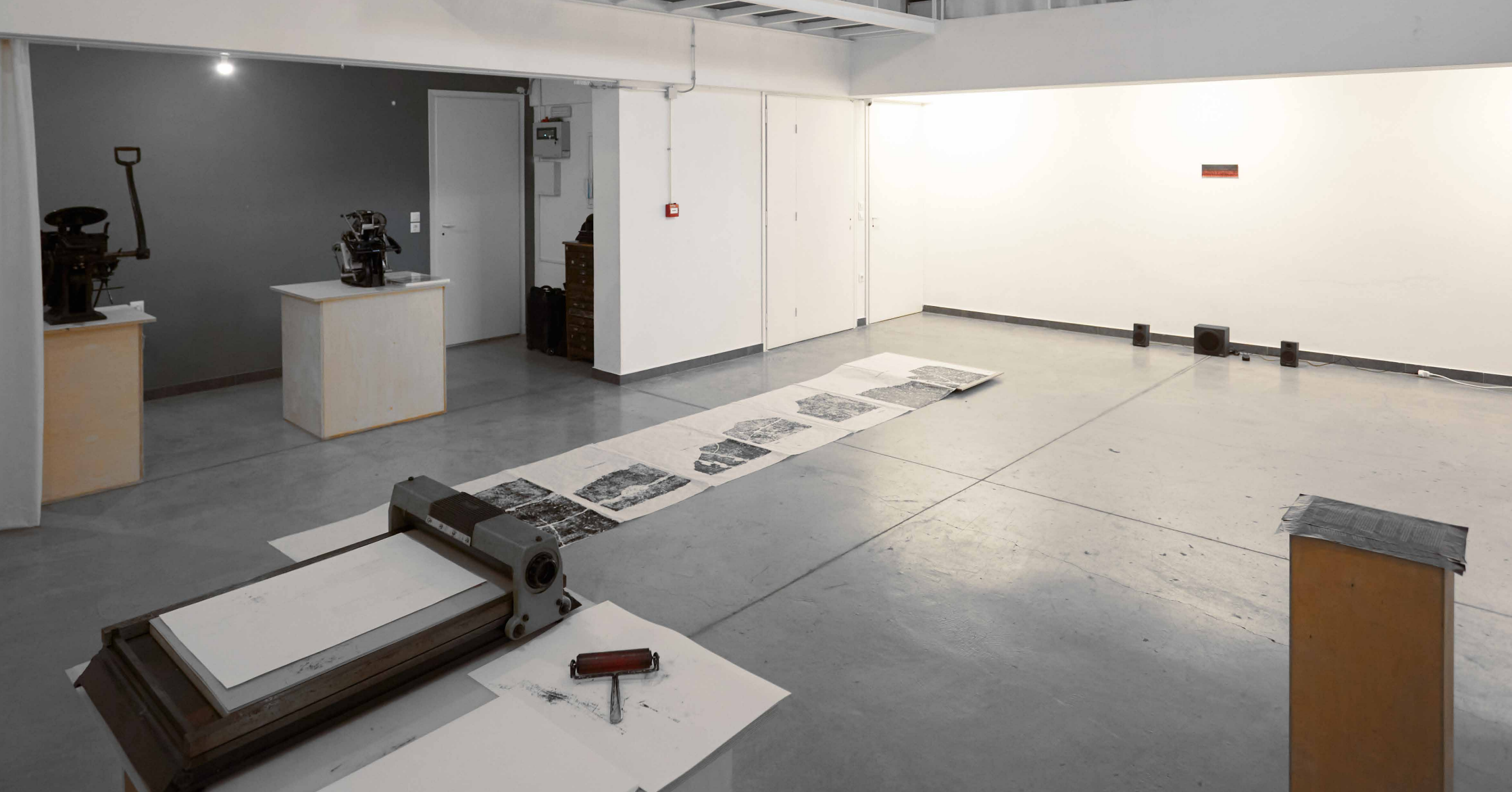
ΤΕΛΟΣ

ΥΓ: Η βαρύτητα κάθε μορφής έγκειται σ' αυτή την ίδια και όχι στο τυχόν επαγωγικό της «περιεχόμενο». Αυτό θα συμφωνούσε με τη θέση του Benedetto Croce. Ήδη ο Rater, το 1877, υποστήριζε πως όλες οι τέχνες τείνουν προς την κατάσταση της Μουσικής, που είναι αποκλειστικά «μορφή». Η μουσική, οι συνθήκες ευτυχίας, η μωθολογία, τα πρόσωπα που είναι σμιλεμένα απ' τον καιρό, κάποια δειλινά και κάποιοι τόποι θέλουν κάτι να μας πουν, ή μας είπαν κάτι που δεν έπρεπε να τ' αφήσουμε να χαθεί, ή πρόκειται να μας πουν κάτι, αυτή η αποκάλυψη που επίκειται, αλλά δεν συντελείται, είναι, ίσως, το αισθητικό γεγονός¹¹.

¹¹ Jorge Louis Borges, *Διερευνήσεις - Το τείχος και τα βιβλία*, Μετ. Α. Κυριακίδης, Ύψιλον, 1990.

Άποψη από την παρουσίαση της έρευνας/
View from the presentation of the research

Άποψη από την παρουσίαση της έρευνας/
View from the presentation of the research

Talc Studio

'Το δεν-ξέρω-τι και το «σχεδόν τίποτα' 2022

Το δεν-ξέρω-τι και το σχεδόν τίποτα (Le Je-ne-sais-quoi et le presque rien) δανείζεται τον τίτλο του από τον Γάλλο φιλόσοφο Βλαντιμίρ Ζανκελεβίτς. Ο φιλόσοφος μιλά για το αντικείμενο της φιλοσοφίας, τις έννοιες που αποτελούν τους συλλογισμούς της, η περιγραφή των οποίων διαπιστώνει πως είναι σχεδόν αδύνατη. Μια διαπίστωση που κανείς μπορεί να κάνει και για το αντικείμενο της τέχνης, παραστατικής ή μη.

Κατά τη διερεύνηση του ελάχιστου χώρου που διανοίγεται μελετώντας τις διαφορές στο βάρος των μολυβένιων στοιχείων μιας γραμματοσειράς (αντιμετωπίζοντας τα στοιχεία αυτά ως τα αντικείμενα με φυσική οντότητα που είναι) και μέσω της ταξινόμησης των βαρών τους, οδηγούμαστε στην καταγραφή αυτών των μεσοδιαστημάτων με σκοπό τη μετάφρασή τους σε ηχοτοπίο.

Για τους σκοπούς της έρευνας θα αξιοποιηθούν οι δεκατρείς ασκήσεις λακωνικότητας του Βάλτερ Μπένγκαμιν, για τα βιβλία και άλλες αξιολάπητες μορφές ζωής... από το ορόσημο No 13.

'The I-don't-know-what and the almost nothing', 2022

The I-don't-know-what and the almost nothing (Le Je-ne-sais-quoi et le presque rien) borrows the title from the French philosopher Vladimir Jankélévitch. The philosopher talks about the object of philosophy, the concepts that constitute its reasoning, the description of which he finds to be almost impossible. A finding that one can make about the objects of art.

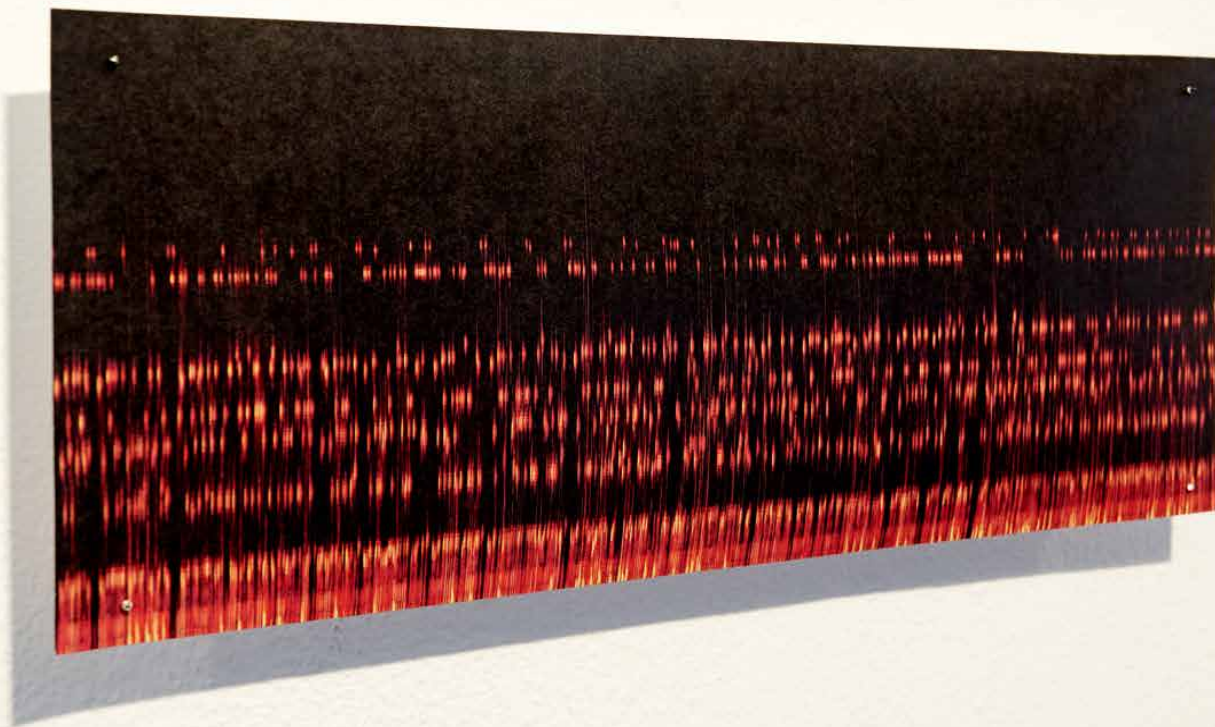
Exploring the minimum space that opens while studying the differences in the weight of the metallic elements of a typographic font (and treating these elements as objects with a physical entity which they are) and classifying their weights, leads us to indexing these intervals in order to translate them into a soundscape.

[LINK to audio \(press to listen\)](#)

Το δεν-ξέρω-τι και το σχεδόν τίποτα/
The I-don't-know-what and the almost nothing", Talc Studio

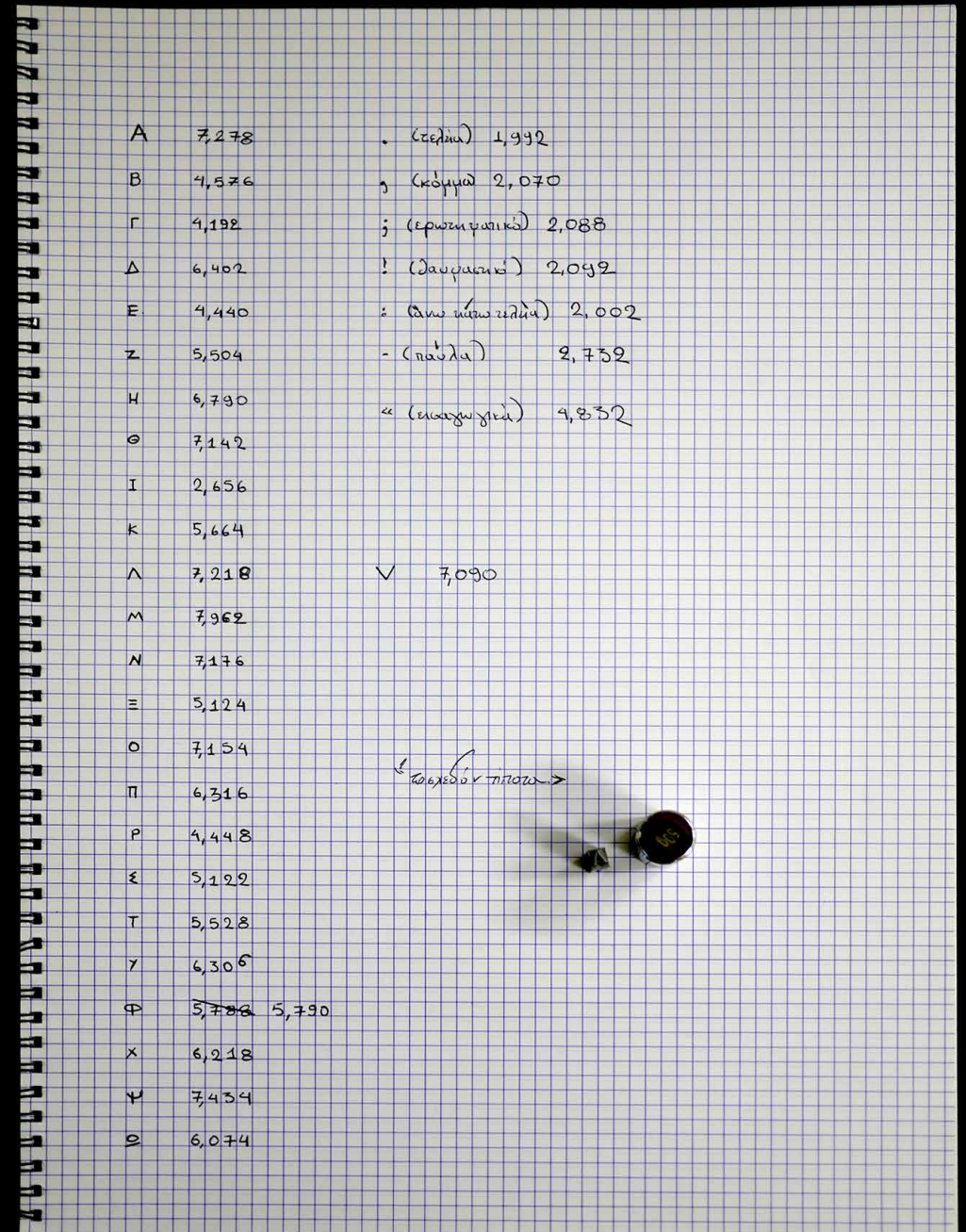

Το δεν-ξέρω-τι και το σχεδόν τίποτα/
The I-don't-know-what and the almost nothing", Talc Studio

Το δεν-ξέρω-τι και το σχεδόν τίποτα/ The I-don't-know-what and the almost nothing", από την ερευνητική-εικαστική διαδικασία from the artistic research progress, Talc Studio

Το δεν-ξέρω-τι και το σχεδόν τίποτα/ The I-don't-know-what and the almost nothing", από την ερευνητική-εικαστική διαδικασία from the artistic research progress, Talc Studio

Ηρα Σπαγαδόρου/ Ira Spagadorou

'Sans / lessness / χωρίς', 2022

All sides endlessness earth sky as one

Grey sky no cloud no sound no stir earth ash grey sand

Earth sky as one all sides endlessness

No sound not a breath same grey all sides earth sky

Ολούθε αχανές γη ουρανός ένα κανένας ήχος όλα ασάλευτα

Γκρίζος ουρανός κανένα σύννεφο κανένας ήχος όλα ασάλευτα γη άμμος γκρίζο σταχτί

Γη ουρανός ένα ολούθε αχανές

Ολούθε αχανές γη ουρανός ένα όλα ασάλευτα καμία πνοή

Στο πλαίσιο του ερευνητικού πρότζεκτ Παραδοσιακή τυπογραφία και σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές. Υφαίνοντας τυπογραφικές και κοινωνικές "χωρογραφίες" πραγματοποιήθηκαν αποτυπώσεις από στοιχεία δρόμων και πεζοδρομίων στη γειτονιά της Νέας Ιωνίας συνδυαστικά με τυπογραφικά αποσπάσματα από το κείμενο του Σ.Μπέκετ.

Το έναυσμα για την συγκεκριμένη δράση είναι το πολυετές ερευνητικό-εικαστικό έργο μου *printing my city/printing my story 2005* - σε εξέλιξη που επιχειρεί να καταγράψει την ανθρώπινη παρουσία στην καθημερινή χρήση της πόλης μέσα από χαρακτηριστικά τυπώματα κομματιών της. Σπασμένα μάρμαρα, λειασμένα φρεάτια, κατεστραμμένα πεζοδρόμια, μπαλωμένοι δρόμοι, λυγισμένες σχάρες εξαερισμού και κάθε λογής αστικά ρετάλια που προσπερνάμε, πατάμε και συνεχίζουμε μέσα από την καθημερινή χρήση τους να τα αλλοιώνουμε αποτελούν το υλικό για μια ιχνηλασία που επιχειρεί να αποτυπώσει με τυπογραφικό μελάνι πάνω σε χειροποίητο γιαπωνέζικο χαρτί τα ορατά και αόρατα σημεία της μνήμης και της ιστορίας.

Ξεκινώντας από βιωματικά ερεθίσματα, με ενδεδειγμένη αναζήτηση στα αρχεία της πόλης της Αθήνας και επιτόπια έρευνα στις γειτονιές εντοπίζονται τα σημεία ενδιαφέροντος και πραγματοποιούνται εφήμερες επιτελεστικές δράσεις. Αρχικά, καθαρίζονται οι επιλεγμένες επιφάνειες, τοποθετείται το μελάνι στο μελανείο και με τη βοήθεια ενός ειδικού ρολό επιστρώνεται. Στην συνέχεια, τοποθετείται προσεκτικά το γιαπωνέζικο χαρτί πάνω στη μελανωμένη επιφάνεια και ασκείται πίεση με τα χέρια και το βάρος του σώματος έτσι ώστε να αποτυπωθεί στο χαρτί. Ενδεικτικά, μπορούν να αναφερθούν προηγούμενες δράσεις με την ίδια πρακτική όπως το 10434 που πραγματοποιήθηκε στην οδό Φυλής το 2005-2008, το *City Prints* σε συνεργασία με τον γραφίστα Γιάννη Καρλόπουλο από 2010-2019 που καταγράφει τα ιστορικά φρεάτια της Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Καβάλας

καθώς και την έκθεση Άνω-Κάτω Πετράλωνα το 2011 που παρουσιάστηκαν τα αποτυπώματα από τα σπασμένα μαρμάρινα ρείθρα της Πλατείας Συντάγματος μετά τις αντιμνημονιακές διαδηλώσεις. Αντίστοιχες δράσεις που η παραδοσιακή τυπογραφία εμπλέκεται με σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές και αποτελούν αναφορά είναι το βερολινέζικο πρότζεκτ *Raubdruckerin* που αποτυπώνει τα φρεάτια της πόλης από διάφορες ιστορικές εποχές της και ο καλλιτέχνης David Robert που πραγματοποιεί *frontage* καταγράφοντας την εξαιρετική σχεδίαση των γιαπωνέζικων φρεατίων.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Νέα Ιωνία, μια προσφυγική γειτονιά με πλούσια βιομηχανική αρχαιολογία εστίασε στους δρόμους των εγκαταλελειμμένων εργοστασίων και των πρώτων προσφυγικών κατοικιών. Η ατμόσφαιρα των συγκεκριμένων δρόμων συνδέεται κατά κάποιο τρόπο με το έργο του Σ.Μπέκετ *Lessness* που διαπραγματεύεται την απουσία σε ένα αστικό περιβάλλον που έσφυζε από ζωή.

Τα σπασμένα πεζοδρόμια μπροστά από τις εισόδους των κλειστών εργοστασίων και τα μικρά δρομάκια της προσφυγικής συνοικίας είναι τα αποσπάσματα που επιλέχθηκαν για να αποτυπωθούν.

Για την συγκεκριμένη επιτελεστική καταγραφή χρησιμοποιήθηκε ένα μεγάλο διαστάσεων γιαπωνέζικο χαρτί περίπου πέντε μέτρων που δίπλωθηκε ανά 60 εκατοστά. Σε αυτά τα πλαίσια έγιναν αποτυπώσεις στα σημεία ενδιαφέροντος και στο τέλος μέσα από τα επαναλαμβανόμενα διπλώματα δημιουργήθηκε ένα βιβλίο ενός μέτρου. Στην συνέχεια χρησιμοποιώντας τα τυπογραφικά στοιχεία από την συλλογή γραμματοσειρών που κατέχει το *Yellow Brick* τυπώθηκαν πάνω στα πλαίσια των αστικών αποσπασμάτων λέξεις και φράσεις που επαναλαμβάνονται στο κείμενο του Σ. Μπέκετ. Ξετυλίγοντας τις μεγάλες σελίδες του βιβλίου η καταγραφή/ αποτύπωση και οι λέξεις του Σ. Μπέκετ δημιουργούν στιγμές αναπάντεχων συμπτώσεων, χωρικών μεταστροφών και μνημονικών εκκινήσεων.

never but imagined the blue in a wild imagining the blue celeste of poesys
Πάντα μόνο φανταστικό το γαλάζιο σε μία τρελή φαντασία το γαλάζιο ουρανό της
ποίησης.

'Sans / lessness / χωρίς', από την ερευνητική-εικαστική διαδικασία / from the artistic research progress, Ήρα Σπαγαδόρου/ Ira Spagadorou

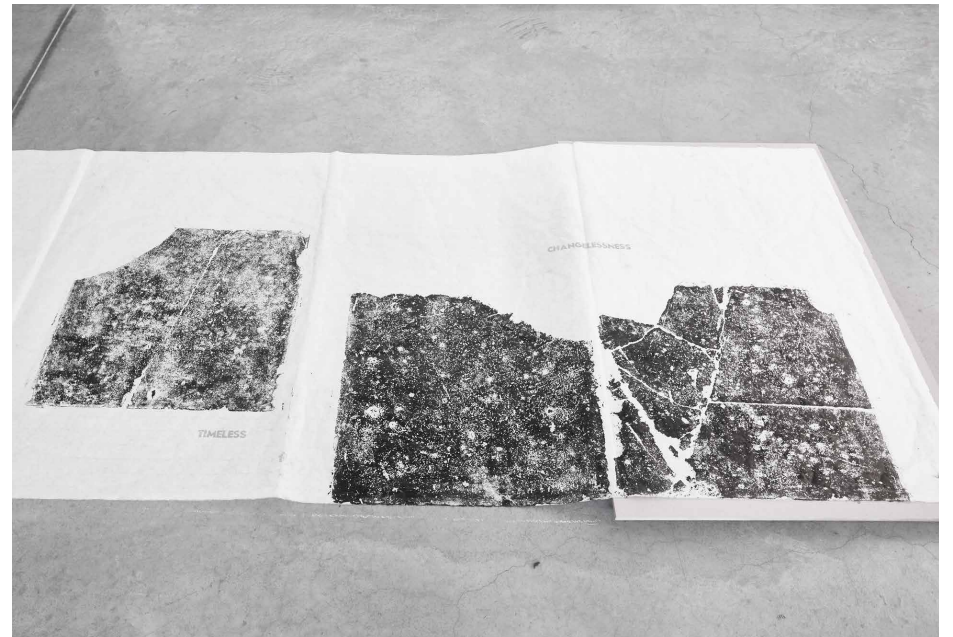
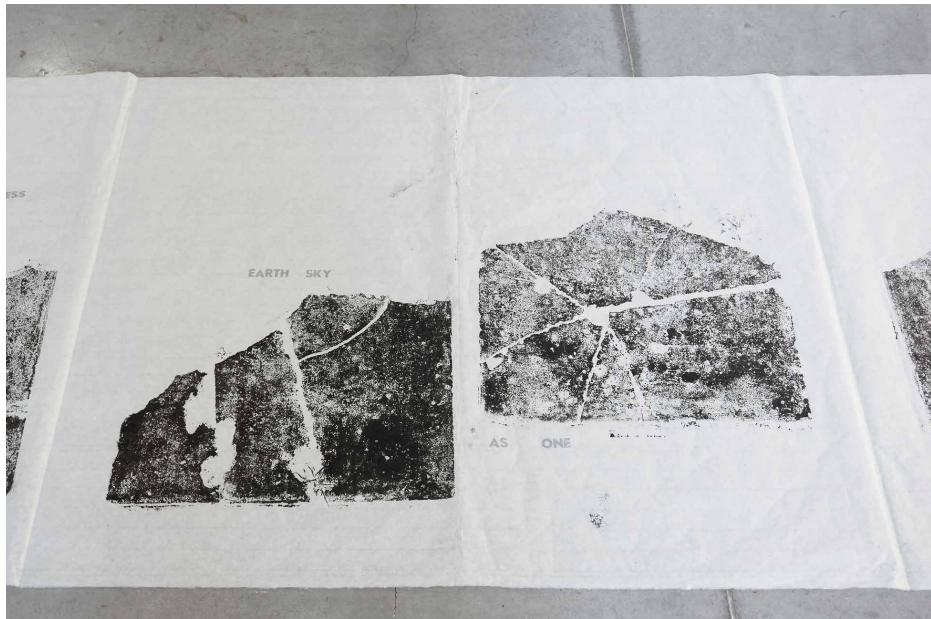
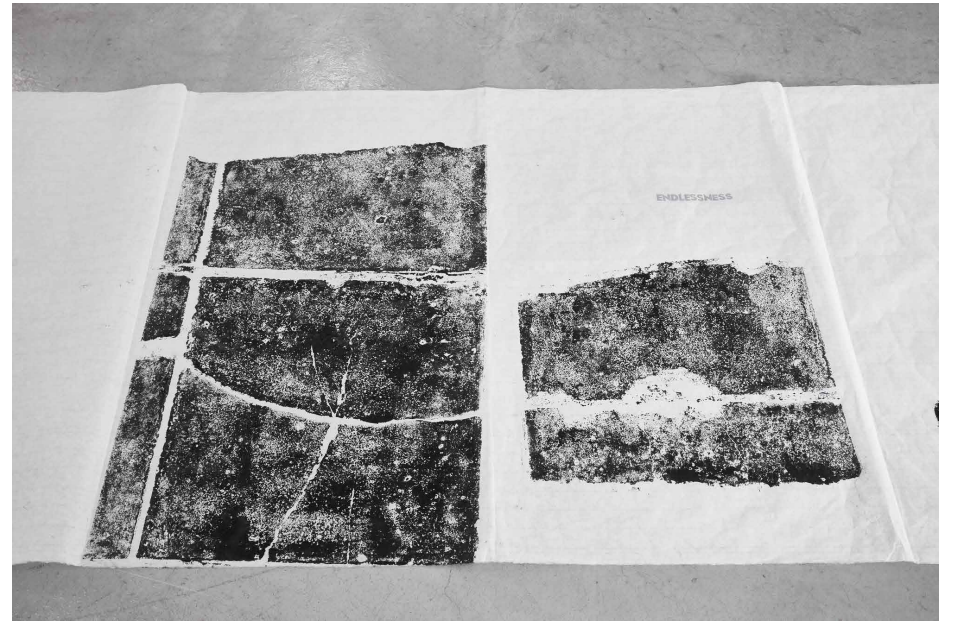
Παρασκευή | Friday 8/4/2022 | 18:00 - 20:00
meeting point Yellow Brick @ Eptapygiou 7

“Αποτυπώσεις και Τυπογραφία” | “Printing and Typography”
Έρα Σπλαγάδωρου | Ira Spagadorou

Τα γράμματα και οι λέξεις ενώνονται με τη γειτονιά, οι συμμετέχοντες μικροί και μεγάλοι αποτυπώνουν το περιβάλλοντα χώρο του Yellow Brick. Με τη χρήση των τυπογραφικών μηχανών μετατρέπουν τα έργα τους σε αφίσες που στη συνέχεια επικολλούνται στους γύρω δρόμους.

Letters and words join the neighbourhood, participants of all ages imprint the surroundings of Yellow Brick. Using the printing machines, they turn their works into posters, that are then pasted on the walls of the surrounding streets.

'Sans / lessness / χωρίς', 2022, Ήρα Σπαγαδόρου/ Ira Spagadorou

'Sans / lessness / χωρίς', 2022, Ήρα Σπαγαδόρου/ Ira Spagadorou

Γιάννης Παπαδόπουλος/ Yiannis Papadopoulos

Πεγαιινότηζισκα, γέλανα, πορπάτινα, 2022

Πεγαιινότηζισκα, γέλανα, πορπάτινα, (πήγαινα, γέλαγα, περπάταγα) είναι περιέργοι ρηματικοί σχηματισμοί που εμφανίζονταν στην καππαδοκική ελληνική, ιδίωμα που δεν ακούγεται πια, μιας και οι περισσότεροι φορείς του, πρόσφυγες του 1922, έχουν πεθάνει.

Ο ήχος τους ίσως αντηχεί μόνο μέσω της ανάγνωσης κειμένων, γραμμένα στο ιδίωμα.

Η γραφή και η τεχνική της υλοποίησης, η τυπογραφία, είναι τα ηχεία ξεχασμένων διαλέκτων, μίγματα λαλιών, πολιτισμών, πληθυσμών στην περιοχή της Μικράς Ασίας.

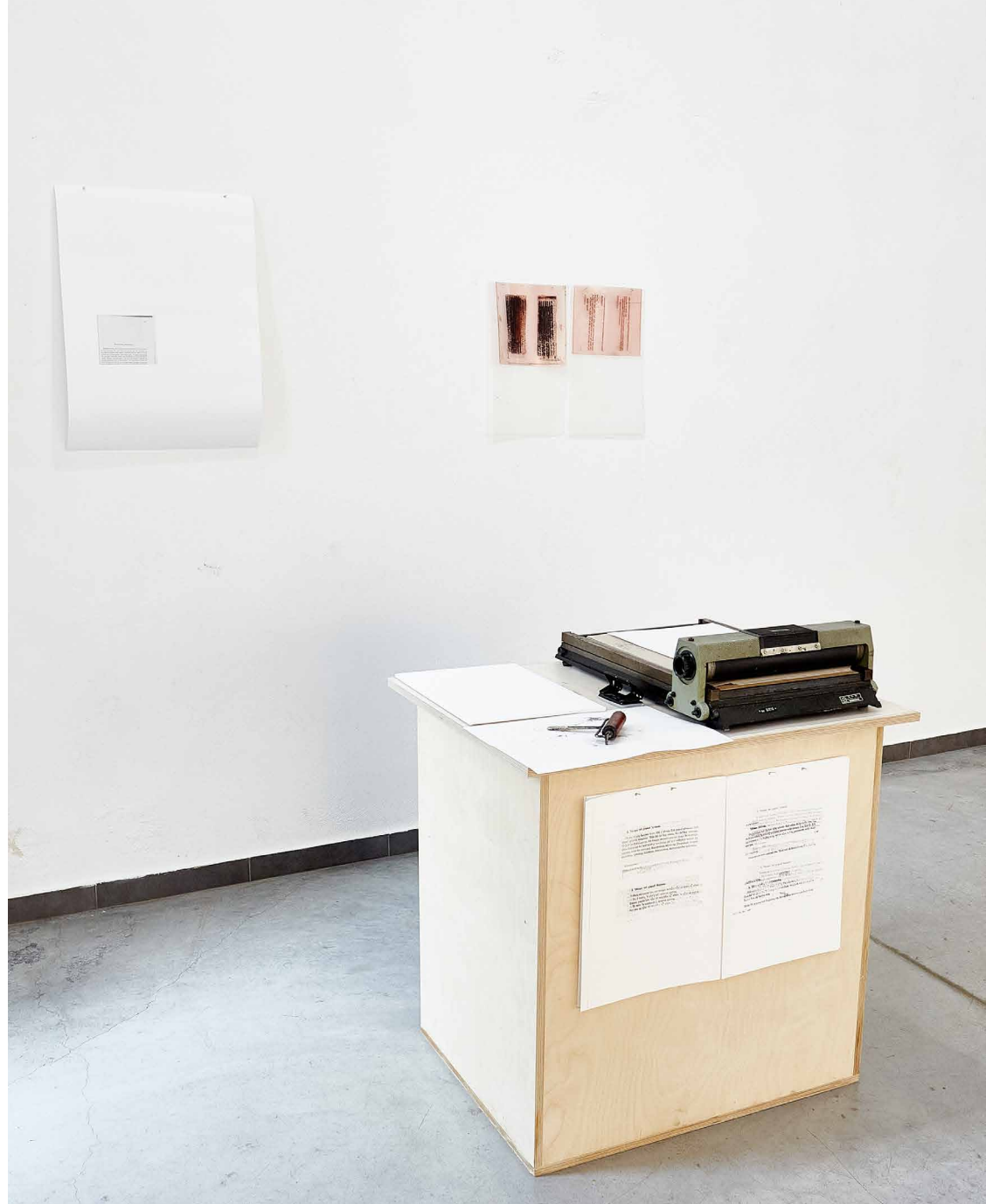
Στην Νέα Ιωνία Αττικής, μείζονα χώρο εγκατάστασης των προσφύγων του 1922, μιλιούνται τα ουδέτερα ελληνικά -τα ελληνικά που επικράτησαν στην επικοινωνία των νεοφερμένων του παρελθόντος για να κρύψουν την καταγωγή τους και για τη γρηγορότερη ένταξή τους στην χώρα υποδοχής.

Για το έργο Πεγαιινότηζισκα, γέλανα, πορπάτινα, κείμενα από την Καππαδοκία και τη Λυκαονία θα εκτυπωθούν και θα εκφωνηθούν επιτόπου σε γειτονιά της Νέας Ιωνίας, σαν μία πράξη επανάδρασης μιας ανενεργής λαλιάς.

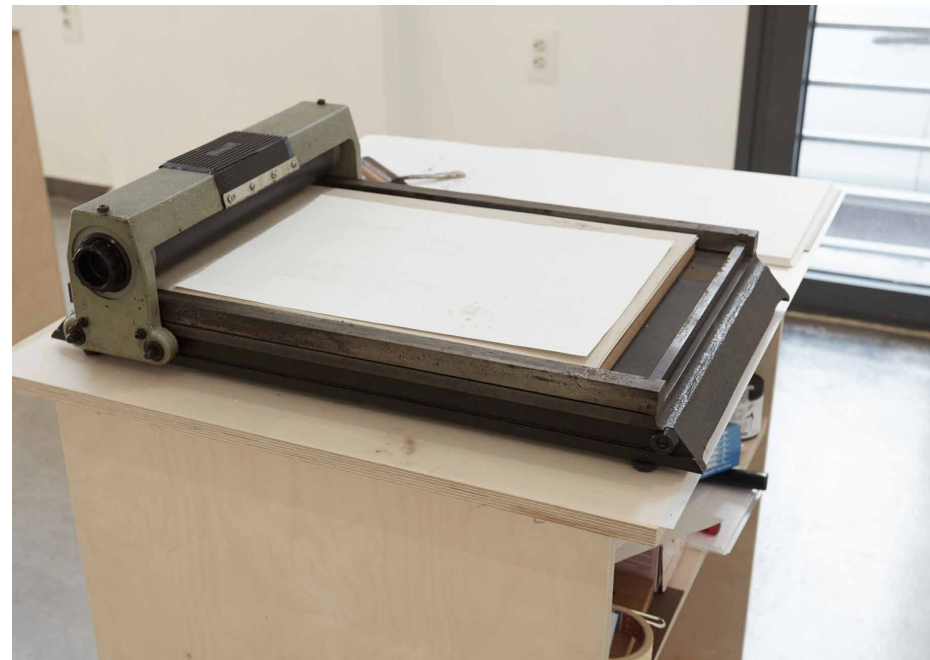
Pegeninotziska, gelana, porpatina, 2022

Pegininotziska, gelana, porpatina, (I was going, i was laughing, I was walking) are strange verb formations used in Cappadocian Greek, an idiom that does no longer exist, since most of its users, refugees of 1922, have died. Their sound may resonate only through the reading of texts written in this idiom. Writing and its technical implementation, i.e. typography, operate as speakers of forgotten dialects, combinations of different (glossol)alias, cultures, populations in the region of Minor Asia. In Nea Ionia, Attica, although a major refugee settlement created in 1922, official Greek language prevailed amongst the new residents, as it was considered as a way to hide their origin and to faster integrate in their new home country. For the work Pegininotziska, gelana, portapina, texts from Cappadocia and Lycaonia will be printed and uttered on the spot in the neighborhood of Nea Ionia, as a reenactment of an inactive "lalia".

Έρευνα με την Αγγελική Ράλλη, Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών
Βιβλιογραφία: Διάλεκτοι και ιδιώματα της Νέας Ελληνικής, Νικόλαος Κοντοσόπουλος

‘Πεγαιινότηζισκα, γέλανα, πορπάτινα,’ Pegeninotziska, gelana, porpatina, 2022,
Γιάννης Παπαδόπουλος / Yiannis Papadopoulos

‘Πεγαινότζισκα, γέλανα, πορπάτινα,’ Regeninotziska, gelana, porpatina, 2022,
Λεπτομέρειες, details, Γιάννης Παπαδόπουλος / Yiannis Papadopoulos

[LINK to audio \(prees to listen\)](#)

Ηχητικό, Πηγαινιότζισκα, γέλανα, πορπάτινα, Γιάννης Παπαδόπουλος /
sound, Pegeninotziska, gelana, porpatina, Yiannis Papadopoulos

Σάββατο | Saturday 9/4/2022 | 18:00 - 20:00
meeting point Yellow Brick @ Eptarygiou 7

“Πηγαινιότζισκα, γέλανα, πορπάτινα” | “Pegeninotziska, gelana, porpatina”
Παπαδόπουλος Γιάννης | Yiannis Papadopoulos

Το Yellow Brick οργανώνει ένα εργαστήριο τυπογραφίας με το Γιάννη Παπαδόπουλο, με αφορμή το έργο του Πηγαινιότζισκα, γέλανα, πορπάτινα / Pegeninotziska, gelana, porpatina, 2022. Οι συμμετέχοντες θα περιηγηθούν στην πόλη της Νέας Ιωνίας και θα συλλέξουν κείμενα, ενώ με την επιστροφή τους στο Yellow Brick θα επιχειρήσουν να δημιουργήσουν μία ιδιότυπη διάλεκτο.

Yellow Brick organizes a typography workshop with Yiannis Papadopoulos, inspired by his artwork Πηγαινιότζισκα, γέλανα, πορπάτινα / Pegeninotziska, gelana, porpatina, 2022. The participants will have a walk through the city of Nea Ionia collecting texts. Back in Yellow Brick, they will try to create a peculiar dialect using the material they have collected.

Από το συμμετοχικό πρότζεκτ Πηγαινιότζισκα, γέλανα, πορπάτινα, Γιάννης Παπαδόπουλος /
from the participatory workshop Pegeninotziska, gelana, porpatina, Yiannis Papadopoulos

Τυπογραφείο	Όνομα	Διεύθυνση	Τηλέφωνο
Στοιχειοχυτήριο Στοιχειοθεσίες	Βοζίκης Νικόλαος	Ζηνοδώρου 17 - Αθήνα	698 300 17 67
Στοιχειοθεσίες Εκτυπώσεις	Μαντζουράνης Δημήτρης	Ελαιών 54 - Ίλιον	210 502 44 33
Καλλιτεχνικό Τυπογραφείο	Κοντορούσης Λευτέρης	Ασπρόπυργος	210 646 15 00
Τυπογραφείο	Μενδρινός Δημήτρης	Πέλωπος 26 - Περιστέρι	210 576 05 77
Καλλιτεχνικό Βιβλιοδετείο	Μπούντας - Βασιλειάδης	Μεσολογγίου 26 - Αθήνα	210 523 78 80

Εργαστήριο με τον Γιώργο Σηφoστρατουδάκη
και επίσκεψη στο Νίκο Βοζίκης

το αγγλόν, η κλασική τυπογραφία

Εν αρχή ην το χάος. Ο ατελείωτος χρόνος, το ίχνος, η χάραξη στο βράχο, στο κόκαλο, στην πέτρα, η επικοινωνία.

Ο δίσκος της Φαιστού,

το πρώτο κινητό στοιχείο, η πρώτη εκ-τύπωση.

Η γραφή, το Θείο δώρο, η γνώση.

Ο πάπυρος, η περγαμινή, το παλίμψηστο.

Οι πρώτοι αντιγραφείς, το βιβλίο. Το χαραγμένο ξύλο, το πρώτο κινέζικο χαρτί και βιβλίο, ο Γουτεμβέργιος. Η θεία στιγμή.

Η τυπογραφία, ο φύλακας άγγελος των τεχνών.

Οι σχεδιαστές, τα τυπογραφικά στοιχεία, οι γραμμές και τα μέταλλα,

τα κοσμήματα, τα διάστιχα, τα μονόστιγμα,

τα δίστιγμα, τα τρίστιγμα, τα τετράστιγμα, οι καντράδες.

Το συνθετήριο, το τσιμπίδι,

το στιγμόμετρο. Ο σελιδοθέτης, δέκτης του στερεού σχήματος, της φόρμας.

Η χειροστοιχειοθεσία, ο ιερούργος στοιχειοθέτης.

Χιλιάδες ώρες πάνω από την κάσα, με αυτοσυγκέντρωση και πειθαρχία, γνώση και πόνο, με αντιμόνιο και μελάνι στις φλέβες.

Οι βοηθοί που υποκλέπτουν τα μυστικά του. Οι στοιχειοχύτες παρελθόν και οι μηχανές νεκρές.

Τα γοτθικά, τα απλά, τα Ελζεβίρ και τα Λειψίας, των ποιητών τα πελασγικά..

Τα αρχαϊκά, και τα ολύμπια. Στενά, μαύρα, ημίμαυρα και λευκά. Οι κάσες και τα συρτάρια, η κρύπτη των στοιχείων.

Ο ήχος του Επίπεδου και του Όρθιου πιεστηρίου, ρυθμικός.

Το Χειροκίνητο κόσμημα συλλεκτικό και η Βικτώρια του Γκυ Λεβί Μανό.

Τα τυπογραφικά στοιχεία. Το λευκό και το μαύρο, η απόλυτη σχέση σύνθεσης και ισορροπίας. Το μέγιστο πάθος, η κίνηση προς το αγγλόν.

Ο Άλδος, ο Καλλιέργης, ο Μουσούρος, ο Έρασμος, ο William Moris και ο Stanley Morison.

Η τέχνη του βιβλίου, η χαρακτηριστική.

Η ξυλογραφία σε όρθιο και πλάγιο ξύλο: ο Ντύρερ ο Χολπάιν, η χαλκογραφία,

η λιθογραφία, τα ex-libris.

Εικόνες ασπρόμαυρες και χρωματιστές σε πλήρη αρμονία με το μαύρο. Το βελούδινο μαύρο του στοιχείου, με φως και ρυθμό.

Η ιδέα, το χαρτί, το στοιχείο.

Το βιβλίο, φύλακας άγγελος του κόσμου, η ποίηση.

Τα ξύλινα κλισέ, η εικόνα, η τυπογραφία ως άθροισμα λεπτομερειών.

Το τυπογραφικό στοιχείο μέταλλο βαρύ, οξύ με ήχο ρυθμικό στο συνθετήριο, στα χέρια του στοιχειοθέτη,

του πιεστή χαράζει το χαρτί πιέζοντάς το με παχύρρευστο μελάνι, το θείο δώρο της γραφής διαιωνίζει.

Η λινοτυπία, τα στοιχεία σιαμαία στην αράδα, μέταλλο βαρύ και λάμπον.

Το κλαβιέ, η μονοτυπία, ο μονότονος μεταλλικός ήχος, το μολύβι, το καμίνι, τα στοιχεία. Γράμμα το γράμμα αράδα την αράδα, ήχος οξύς, η φόρμα.

Η εκ-τύπωση, το βιβλίο.

Η τσιγκογραφία, τα κλισέ, το ξύλο σύμμαχος για λίγο του μετάλλου.

Το εξώφυλλο, ο ψευδοτίτλος, ο κυρίως τίτλος, η αρχιτεκτονική των σελίδων, τα σωστά περιθώρια, το μαύρο και το άσπρο, τα πρωτογράμματα, οι βινιέτες, ο Κολοφώνας.

Κύλινδροι, μελάνι, καζάνι, σφιγκτήρες και στροφέας, ο πιεστής.

Η τυπωμένη σελίδα, ο έλεγχος, το λάθος, ο δαίμων του τυπογραφείου.

Ο συγγραφέας, ο επιμελητής, ο τυπογράφος, ο διορθωτής, συγγενείς εξ αλφαβήτου.

Το δέσιμο του βιβλίου, η ραπτική, η πρέσα, η κοπτική.

Το χαρτί, η κόλλα, το πανί το δέρμα, η χρυσοτυπία.

Η τέχνη της βιβλιοδεσίας, άγγελος της σκέψης.

Ο φιλιαναγνώστης, ο βιβλιόφιλος, ο άλλος άγγελος του βιβλίου.

Ο συλλέκτης, η οσμή του στοιχείου και η αφή στο ανάγλυφο.

Τα τυπογραφικά στοιχεία – στοιχείά, τα μολυβένια παραλληλεπίπεδα μεταλάκια, είδος σπάνιο πλέον μουσειακό, και η τυπογραφία

– γνώση και φως μες στους αιώνες-.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΑΚΙΣ

STEP 31 Παραδοσιακή τυπογραφία και σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές. Υφαίνοντας τυπογραφικές και κοινωνικές “χωρογραφίες”. | Traditional typography and contemporary artistic practices. Weaving typographic and social “chorographies”.

The research project was curated by Giannis Delagrammatikas, Vasiliki Sifostratoudaki, Manos Tsihliis.

Founded in 2016, and hosted by artist Vasiliki Sifostratoudaki, Yellow Brick is a non-profit workspace for local and international artists, art collectives, curators, writers, thinkers and makers. The project is developed with and at Yellow Brick.

The current zine is designed as part of the workspace archive by Yellow Books. Concept and Graphic Design V. Sifostratoudaki
Edited by G. Delagrammatikas

Eptapirgiou 7, 142 31 Nea Ionia
info@yellowbrick.gr
www.yellowbrick.gr

Με τη χορηγία και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.
Under the auspices of and sponsored by the Ministry of Culture and Sports.